

מחי דעת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

בגליון השבוע

הלכות כותב ומוחק

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס' 27

מדיני שבת

האם יש איסור לכתוב ע"ג אותיות הכתובות כבר?

יש בזה חילוק, שהכותב בדיו שחור ע"ג כתב הכתוב בדיו שחור, אין בזה איסור מן התורה מפני שלא נוסף כלום בכתב ע"י הכתיבה שלו, אבל עכ"פ מדרבנן הדבר אסור.

אבל הכותב בדיו שחור ע"ג כתב הכתוב בדיו אדום, הדבר אסור מן התורה, וחייב משום ב' מלאכות, האחד מלאכת "כותב", שהרי הוסיף בכתב זה מה שלא היה בו מקודם. והשני מלאכת "מוחק", שהרי מחק את הכתב הראשון שהיה כתוב בדיו אדום.

האם מותר לכתוב או לצייר באדי כפור שעל החלון?

הדבר אסור. אמנם אין בזה איסור מן התורה אלא מדרבנן, שהרי אין כתב כזה מתקיים. וכמו"כ אסור לכתוב עם האצבע בחול, או במשקים ואבק שעל השולחן.

האם יש איסור לעשות באויר סימני אותיות עם האצבע?

אין איסור לעשות באויר סימני אותיות, מכיוון שאין נוצר שום רושם מכתובה כזו. וכן מותר לסמן אותיות ע"ג השולחן באופן שאינו משאיר שום רושם.

האם מותר לשחק בשבת בלוח כתיבה?

זה פשוט שהדבר אסור עכ"פ מדרבנן.

אך יש לדון אם הדבר אסור אף מן התורה, שהרי כתבנו לעיל שאחד מדיני החיוב במלאכת "כותב" הוא שתהיה כתיבה המתקיימת, וצריך שתהיה מתקיימת בין מחמת הדבר עמו כותבים, ובין מחמת הדבר שכותבים עליו. ולפי"ז יש לדון בכתיבה ב"לוח כתיבה", שכותבים ע"ג ניילון וכשמרימים את הניילון נמחקת הכתיבה, וא"כ לכא"ו אי"ז בדבר המתקיים.

שאלה זו נשאלה ע"י ארגון "החובש" (ארגון הצלה בשכונת הר נוף בירושלים) להגאון ר' שלמה זלמן אורבך ע"ל אם יש להעדיף כתיבה ע"ג לוח כזה מכתובה רגילה ועי"כ לא יצטרכו לחלל את השבת באיסור דאורייתא אלא דרבנן. והשיב, שאף כתיבה בלוח כזה אסורה מן התורה. והטעם שהכתיבה בלוח היא קיימת בפני עצמה, ורק כשמרימים את הניילון נמחקת הכתיבה. א"כ כל זמן שעדיין לא נמחק הרי הכתיבה קיימת.

כתם דיו שנעשה בדף האם מותר למוחקו בשבת?

אסור מן התורה למחוק כתם דיו שני עשה בדף, כל שיש בגודל הכתם בכדי לכתוב במקומו ב' אותיות.

ונבאר הדבר, מלאכת "מוחק" היא אחת מל"ט אבות מלאכות, ונעשתה במשכן כשהיו כותבים אותיות על קרשי המש"ן כדי לדעת את המיקום של כל קרש וקרש, ולפעמים נפלה טעות בכתיבת

האותיות והיו צריכים למחוק. ואיסור "מוחק" הוא דווקא כשמוחק ב' אותיות לכתוב תחתיהם ב' אותיות אחרות, משום שכך הייתה המלאכה במשכן-מחיקה בשביל כתיבה אחרת תחתיה. ואפילו שמחיקה הייתה נעשית במשכן גם באות אחת בלבד, שלפעמים נפלה טעות רק על קרש אחד, אמרו חז"ל שא"א שמלאכת מוחק תהיה חמורה יותר ממלאכת כותב, וכמו שמלאכת

כותב היא רק בכותב ב' אותיות כמו שהובא בגליון הקודם כך מלאכת מוחק היא רק כשמוחק ב' אותיות.

אך כ"ז לענין להתחייב חטאת למוחק בשוגג, וסקילה או כרת למוחק במזיד. אבל גם מחיקת אות אחת ע"מ לכתוב תחתיה אות אחרת, אסורה מן התורה, מדין "חצי שיעור" האסור מן התורה.

והמוחק שלא ע"מ לכתוב אין הדבר אסור מן התורה אלא מדרבנן. ועיין להלן שיובא בעזה"ת אופן בו תהיה מחיקה אף שלא ע"מ לכתוב אסורה מן התורה.

ומעתה נחזור לענין כתם דיו שע"ג הדף. מכיוון שנתבאר שאיסור מלאכת מוחק מן התורה הוא רק באופן שמור חק ע"מ לכתוב, א"כ רואים שעיקר החיוב על המחיקה הוא מה שחושב לכתוב אח"כ במקום זה, וע"כ אפילו שלא מוחק אותיות אלא רק כתם של דיו, אם רוצה לכתוב במקום זה הרי הוא חייב.

הלכות שבת - המשך

מה דין המוחק חוב מפנקסו בשבת?

נכתב לעיל שחיוב במלאכת מוחק ישנו רק כשמוחק ע"מ לכתוב. אמנם, במ"קרה בו המחיקה עצמה עושה תועלת מסוימת, העושה כן חייב אע"פ שמוחק שלא ע"מ לכתוב. כגון המוחק חוב מפנקסו וכדו' אע"פ שמוחק שלא ע"מ לכתוב, כיון שעצם המחיקה יש בה תועלת יש בזה חיוב מן התורה, ורק המוחק באופן שזה עושה קלקול, הרי הוא פטור מן התורה ואסור רק מדרבנן.

בגליון הבא:

- האם מותר לקרוע את הדף בין האותיות?
- ספר שכתובות בו אותיות על חו"ד הדפים, האם מותר לפותחו בשבת?
- עוגה שיש עליה אותיות האם מותר לאוכלה בשבת? ■

דפי "הזמירות שבת" דבוקים זה לזה ע"י איזה לכלוך, האם מותר להפרידם בשבת?

עפ"י מה שכתבנו לעיל שאף להסיר לכלוך שע"ג האות הוא בכלל מחיקה, אסור גם להפריד דפים הדבוקים בל"כלוך במקום האותיות, שע"י הפרדת הדפים מתגלים האותיות, והרי זה כמו"חק ע"מ לכתוב.

נמצא בספר התורה שתי אותיות הדבוקות אחת לשניה, האם מותר להפרידם זו מזו בשבת?

בדין הספר תורה ואופן תיקונו ישנם פרטים רבים, אך אנו עומדים על אופן בו מספיק ע"פ ההלכה להפריד את האותיות זו מזו ע"י מחיקת נקודת המגע שביניהם. הנה כיון שעכשיו א"א לקרוא בספר התורה, ורק ע"י מחיקת החיבור שבין האותיות נהיה הכתב כשר, הרי זה בכלל מלאכת כותב, ואסור לעשות כן בשבת.

מה הדין כשנפל דיו או שעוה ע"ג האותיות, האם מותר להסירו בשבת?

המ"ב מביא בשם הב"ח, שאסור להסיר דיו או שעוה שנפל על האותיות, משום שע"י הסרת הדיו או השעוה ניכרים האותיות, וזה כמוחק ע"מ לכתוב. ודין זה אפילו בדיו או שעוה המכסה אות אחת בלבד, כמו שכתבנו לעיל באות אחת יש איסור מחיקה מן התורה.

ובזמנם היה הדבר מעשי בסופר הכותב ספר תורה לאור הנר, ונטף שעוה מהנר על הספר תורה, ואח"כ בשעת קריאת התורה מוצאים שאיזה אות מכוסה בשעוה, והרי צריך לקרוא מן הכתב ולא בע"פ, אפ"כ אסור להסיר את השעוה מע"ג האות. ולמעשה, כתב המ"ב שאם זה נמצא באמצע הקריאה, לא יוציאו ס"ת אחר אלא יקראו אות זו או מילה זו בע"פ, אבל אם זה נמצא בין גברא לגברא, יש להוציא ספר תורה אחר.

לומדים הלכה למעשה בשיטה ייחודית בקצרה, בעיון או לסמיכה ברבנות

איך לומדים:

ליזוי ותמיכת רב

מענה רב לשאלות במייל ובטלפון, הכנה וסיוע לבחינות הרבנות

מבחנים

תקבל כלים ועזרים ללימוד, לזיכרון ולהעמקה המביאים לשליטה בחומר לאורך זמן

שיעורים

כל 3 ימים תקבל למייל שיעור הכתוב בשיטה בהירה וממוקדת

הירשם עוד היום לאחד ממסלולי הלימוד שלנו והצטרף לאלפי לומדים בארץ ובעולם המגיעים לרמה גבוהה בידיעת ההלכה

לקבלת העלון ישירות למייל שלך: daat@limd.co.il

